

4. Еко У. Історія європейської цивілізації. Близький схід. ; пер. з італ. Смирнова О. – Х. : «Фоліо», 2016. – 1310 с.
5. Кленгель-Брандт Э. Вавилонская башня. Легенда и история / Э. Кленгель-Брандт. М. : Наука, 1991. – 157 с.
6. Райт С. Библия в искусстве / С. Райт. М. : Белфакс, 1997. – 128 с.
7. Святе письмо старого та нового завіту. Українського біблійного товариства. Ukrainian Bible., 1992. – 323 с.

Антонюк О.Л.

студент,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

БІБЛІЙНІ ОБРАЗИ АДАМА І ЄВИ У СВІТОВОМУ МИСТЕЦТВІ

Біблійні сюжети належали до найважливіших тем Середньовіччя і Ренесансу, оскільки релігійна свідомість для людей того часу була основою як повсякденного життя, так і творчості. Такі сюжети були зрозумілими для тогочасних людей, і кожен художник бажав, щоби його твір був прийнятим публікою. Тим більше, що основним замовником творів образотворчого мистецтва виступала церква, що намагалась донести до людей суть біблійних сюжетів усіма доступними методами, в тому числі і візуальними образами. Серед біблійних сюжетів того часу особливе місце займала тема гріхопадіння.

Художні твори митців Ренесансу надихають багатьох науковців, істориків, мистецтвознавців на проведення наукових і дослідницьких робіт. Одним з таких науковців був Марк Дюпеті [3], який вивчав мистецтво зазначеного періоду. Тема Біблії в мистецтві глибоко розкрита Сюзен Райт [1]. Чудовий аналіз образів перших людей представлено в роботі Чіні Матео «Клімт. Скарбниця світових шедеврів». Образ Адама і Єви в гравюрах Альбрехта Дюрера досліджений мистецтвознавцем і перекладачем Цецилією Нессельштраус [2].

Мета статті – дослідити біблійний сюжет гріхопадіння у світовому мистецтві, виокремити спільні та відмінні риси в образах перших людей Адама і Єви, виявити композиційні тонкощі класичних шедеврів світового мистецтва на зазначену тему.

Перші малюнки, на яких зображено сцену гріхопадіння, датують третім сторіччям. На стінах катакомб святого Януарія в Неаполі намальовані Адам і Єва, котрі намагаються прикрити свою оголеність листям. На барельєфі Джакоппо делла Креція в Фонтегайа у Сієні (Італія) представлено Бога, коли він наказує Адаму і Єві покинути Едем, змальований садом, відгородженим від усього навколишнього світу. У період раннього християнства Адама зображали без бороди, але художники середніх віків почали надавати Адамові більш зрілого вигляду. Робота над образами Адама і Єви давала можливість середньовічному художнику працювати з оголеною натурою і, починаючи з епохи Відродження, взаємодія між чоловіком і жінкою починає превалювати над символічною темою картини. Змія в сюжеті зображали на дереві або біля дерева. Зазвичай, він стоїть на хвості, щоби показати прокляття Бога за зроблене ним: він мав усе життя пересуватися на своєму череві. Іноді змія зображають у людському образі, або ж змія з людською головою [1].

Одним з найвидатніших творів Ренесансу на тему гріхопадіння є гравюра німецького художника Альбрехта Дюрера, де вперше втілено класичний ідеал краси. Не вдовольнившись мірама Вітрувія і студіями з природи, художник використав у якості взірця твори античного мистецтва. За пропорціями і позою Адам нагадує

відому статую Аполлона Бельведерського, а в образі Єви є схожість з античною Венерою. Протиставляючи класичні пропорції пізньоготичним, що превалювали на той час у німецькому мистецтві, Дюрер зміг надати фігурам стійкості, плавності руху, рівномірного освітлення, підкреслити округлість форми, рельєфно і чітко виділити фігури Адама і Єви на фоні сутінкових лісових заростей [2]. Також Дюрер відтворив образи Адама і Єви у відомій живописній композиції, що складається з двох вузьких панно. На кожному з них представлено фігуру на темному тлі. Єва зображена в русі, в момент, коли вона зриває яблуко з дерева. Вона робить крок вперед, спираючись правою рукою на гілку дерева, її торс вигнувся, праве плече опустилось, голова трохи нахилилась вперед. Порівняно з гравюрою 1504 року пропорції Єви стали більш легкими і стрункими, рух – більш просторовим, тіло – більш гнучким, контури – еластичними і текучими. Фігура справляє цілісне враження. Подібним чином змінюється і фігура Адама. Його тіло пронизане рухом. Він ніби нервово переступає з ноги на ногу, голова нахилена вбік, губи напіввідкриті, волосся розвивається, пальці лівої руки нервово стискають зірвану гілку з яблуком, в той час як права рука розхитується вслід за рухом торсу. Дюрер досягає в цій картині більшої психологічності. Холодні неупереджені обличчя гравюри 1504 року змінилися тепер живими виразами. Єва трошки посміхається, в обличчі Адама відчувається схвильованість і тривожність [2].

Відомий німецький живописець Лукас Кранах старший також неодноразово звертався до теми гріхопадіння у своїй художній кар'єрі. Частіше за все він представляє епізод, де Єва подає плід пізнання Адаму. Природа плоду досі не вирішена, візантійські майстри зображали Адама і Єву біля апельсинового чи фігового дерева. Кранах залишається вірним римо-католицькій іконографічній традиції і зображує яблуко. У відповідності з Біблією, Адам і Єва вкусили заборонений плід невдовзі після створення тварин, але художники рідко зображали тварин в цій сцені. Однак, Кранах зображує тварин безмовними свідками гріхопадіння. Вражає також тонкий психологізм образів перших людей: нерішучий, трохи розгублений і спантеличений Адам поряд з кокетливою та провокуючою Євою [3].

Мазаччо також звертався до теми гріхопадіння у фресці «Вигнання з Раю». Фреска майстра – це втілення неприкритого горя, що раптово спіткало двох людей. Адам і Єва покидають Едем, райське життя для них закінчилося, вони прокляті та відкинуті Богом, а попереду на них чекає тільки повне невимовно тяжкої праці й поневірянь життя. Завдяки простоті композиції вся увага сконцентрована саме на трьох фігурах – Адама, Єви і літаючого над ними ангела з палаючим мечем в руках. Шлях назад першим людям замовлений – ворота раю щільно закриті, а охороняє їх ангел, який недвозначно високо підняв меч над собою. Тривожність передана червоним кольором його одягу, знаком відкритої загрози і застереження. Не дивно, що Єва буквально волає від горя і відчуття власного безсилля. Її образ найбільш вражає, тому що художник лише декількома мазками зумів відобразити масу виразних і сильних людських почуттів – біль, горе, страждання, здивування, сумніви у своєму майбутньому, сором. Крім цих почуттів, Єва вперше у своєму житті відчула сором власної наготи, яка в Едемі її анітрохи не бентежила. Вона болісно намагається прикритися руками, страждаючи ще й від того, що саме вона стала причиною гріхопадіння і вигнання.

Адам в інтерпретації Мазаччо не стидається своєї оголеності, та все ж від горя закриває обличчя руками. Його тіло стрясають голосні ридання, змушуючи горбитися молодого і сильного чоловіка. Хоча сам сюжет передбачає зображення Адама і Єви в оголеному вигляді, сміливість художника в докладних і реалістичних зображеннях людських тіл не припала до смаку церковникам. Як і в більшості аналогічних

випадків, зображення статевих ознак перших людей намагалися прикрити традиційними зеленими гілочками [4].

У добу бароко великий Пітер Пауль Рубенс робить акцент на сцені спокуси Єви. Ця картина точно не відтворює сюжет з Біблії, це вже власна інтерпретація художника. Ми бачимо безтурботну Єву, яка довірливо йде на провокацію змія. Її образ вирізняється рисами тогочасного ідеалу жіночої краси – округлі форми живота, стегон, грудей, символічне наповнення яких походить з прадавніх культур з характерним культом родючості. Адам зображується здоровим, сильним, зрілим чоловіком. Він сидить під деревом пізнання, жестом він застерігає Єву, але не робить рішучих кроків, бо також заморожений красномовством змія. Останнього зображено в образі купідона, який не викликає у Єви якоїсь підозри, але ми бачимо, що з іншого боку дерева художник малює хвіст змія, якого вона не помічає.

Втілюючи у картині «Адам і Єва» образ першої жінки, представник модерну Густав Клімт явно бачить у цій ролі віденську спокусницю, з її розкішним тілом і відкритим, розкутим поглядом. Головну роль в цій картині відведено Єві, яка зображується на фоні Адама, що спить. У картині художник оспівує жіночу красу: її посмішка, можливо, й поступається посмішці Джоконди, але майстерно відображена загадковість жіночності, гідна захоплення. Тіло Адама виконано у темних глиняних кольорах, що нагадує нам про те, що він був створений з глини на противагу Єві, яку Бог створив саме з чоловічого ребра.

Отже, образи Адама і Єви є одними з найбільш поширених у творах світового мистецтва з біблійної тематики. Зацікавлення ними пов'язане не в останню чергу з можливістю для художників відображувати красу оголеного людського тіла. Його трактування у різний час сповнювалося естетичними смаками доби, в яку вони створювалися. Проте всі художники прагли втілювати в образах Адама і Єви не тільки перших людей і перших грішників, але й звичайних людей з їх усіма вадами та чеснотами.

Список використаних джерел:

1. Райт С. Библия в искусстве / С. Райт. – Минск: Белфакс, 1998.
2. Нессельштраус Ц. Альбрехт Дюрер / Ц. Нессельштраус. – Москва: Искусство, 1961.
3. Дюпети М. Великие художники / М. Дюпети. – Киев: Иглмосс Юкрейн, 2003.
4. Музеи мира. Изгнание из рая, Мазаччо, фреска [електронний ресурс]. – режим доступу: https://muzei-mira.com/kartini_italia/2172-izgnanie-iz-рая-mazachcho-freska.html

Антощук Т.І.

аспірант,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД УКРАЇНИ З ОЗНАКАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО РОМАНТИЗМУ

Проблема дослідження архітектури будівель і споруд України з ознаками національного романтизму на тлі сучасного процесу глобалізації підкреслює важливість збереження історично сформованого архітектурного середовища. Вивчення, збереження, відновлення української самобутньої архітектури спрямовано на збереження та розвиток історичного архітектурного середовища, а також на поглиблення знань про архітектуру України кінця ХІХ – початку ХХ століття.